

Outdoor learning

EEN HANDLEIDING MET LESIDEEËN VOOR OUTDOOR LEARNING

Theoretisch kader	5
Wat is outdoor learning?	5
Voordelen van outdoor learning	5
Wat zijn drempels om aan outdoor learning te doen?	5
Hoe deze drempels verkleinen?	6
Hoe begin je er aan?	6
Lesideeën	7
1e graad.....	7
Taal.....	7
<i>Visueel discrimineren van het nieuwe geleerde woord</i>	7
<i>Lettermat</i>	7
<i>Woorden- en letterparcours</i>	7
Rekenen	8
<i>Natuurlijke maateenheden- De nood aan standaardmaateenheden ervaren, inzien en illustreren</i>	8
<i>Kwalitatief vergelijken</i>	8
<i>Splitsen 1</i>	8
<i>Splitsen 2</i>	9
<i>Splitsen 3</i>	9
<i>Patronen maken</i>	9
<i>Optellen tot 10</i>	10
<i>Optellen tot 20</i>	10
<i>Maaltafels oefenen 1</i>	10
<i>Maaltafels oefenen 2</i>	11
<i>Maaltafels oefenen 3</i>	11
<i>Maaltafels oefenen 4</i>	11
<i>Maaltafels oefenen 5- maaltafeltwister</i>	11
Muzische vorming	12
<i>Boekomslagen maken met bladeren</i>	12
2e graad	13
Taal.....	13
<i>Bijvoeglijke naamwoorden</i>	13
<i>Spelling: tweeklanken</i>	13
<i>Spelling: woorden met au- ou/ei-ij</i>	13
<i>Eindklank -d of -t</i>	13
<i>Herhalingsles taalbeschouwing (bijvoeglijk naamwoord-zelfstandig naamwoord-...)</i>	15
<i>Spelregels lezen en begrijpen</i>	16

<i>Synoniemen-homoniemen-antoniemen</i>	18
Rekenen	19
<i>Bewerkingen tot 1000</i>	19
<i>Kenmerken van vierhoeken</i>	20
Wereldoriëntatie	21
<i>Speelgoed van vroeger: tijdsbalk</i>	21
Franse taalinitiatie	21
<i>Buitenspelletjes</i>	21
<i>Vlakke figuren</i>	22
Wereldoriëntatie	24
<i>Ecosystemen</i>	24
Muzische vorming	25
<i>Voorwerpen tekenen adhv schaduwen</i>	25
<i>Muziekinstrumenten maken met natuurlijke materialen</i>	26
<i>Zeepbellen maken</i>	28
<i>Vogelvoederbakken</i>	29
3 ^e graad	30
Taal	30
<i>De bewegende bingo</i>	30
Frans	30
<i>Woorden onthouden via het alfabet</i>	30
<i>Uitbeelden van woordenschat</i>	30
Wereldoriëntatie	31
<i>Duurzaam bosbeheer- stellingen spel</i>	31
Opgavten voor alle leeftijden en leerdomeinen	32
Herhalingslessen voor alle domeinen	32
<i>Zoektocht naar oefeningen</i>	32
<i>Maak een toets voor een medeleerling</i>	32
<i>Spurt-oefenen</i>	32
<i>Spelling: oefenen van woordpakket</i>	33
<i>De minste knickers</i>	33
<i>Groepsbingo</i>	34
<i>Vier op een rij</i>	34
<i>Ganzenbord</i>	35
<i>De joker</i>	35
<i>Spellingsregels herhalen</i>	36
Muzische vorming	36

<i>Maskers maken van bladeren</i>	36
<i>Mode met bladeren</i>	37
Place based learning	38
Wat is place based leraning?	38
1 ^e graad	38
<i>Zintuigenparcours</i>	38
2 ^e GRAAD	40
Wiskunde	40
<i>Gelijkvormigheid en congruentie</i>	40
<i>Onderzoek naar een biotoop</i>	40
Opdrachten in een provinciaal domein	40
3 ^e GRAAD	46
Wereldoriëntatie	46
<i>Onderzoek: toegankelijkheid in een stad voor mensen met een beperking</i>	46
<i>Milieuwandeling</i>	46
<i>Een bomenboek maken</i>	48
<i>Rechtvaardigheid in de wereld: Armoede bij de boeren in andere landen</i>	50
Muzische vorming	52
<i>Een kaart maken</i>	52
<i>Straat storybord</i>	52
<i>Kunstwerken maken in het park</i>	53
Bronnen	54

Theoretisch kader

Wat is outdoor learning?

Voor het begrip 'outdoor learning' bestaan er tal van verschillende definities. Hieronder vindt u in het kort een samenvatting van enkele bestaande definities die vallen onder de term 'outdoor learning'.

- 'Outdoor learning' is actief en echt leren in de buitenlucht, waarbij de deelnemers door te zien, horen, voelen en ruiken leren over de natuur, zichzelf en elkaar en daarbij nieuwe vaardigheden verwerven. Maar, 'outdoor learning' kan zich evengoed binnen voordoen, waar acties werkelijke resultaten en gevolgen hebben.
- In het onderwijs kan 'outdoor learning' veel schoolvakken tot leven brengen. Zo zijn echte ervaringen meer motiverend en hebben ze meer impact en geloofwaardigheid. Ze verbreden de horizon en stimuleren daarbij nieuwe interesses. (Institute for Outdoor Learning, 2005)

Voordelen van outdoor learning

Er zijn heel wat voordelen verbonden aan het buiten leren. Uit onderzoek is bewezen dat door buiten te leren de groepscohesie wordt verbeterd doordat leerlingen samen nieuwe elementen leren ontdekken. Ze leren in groep samen te werken en leren kritisch te kijken naar resultaten. Ook is bewezen dat de scores van de leerlingen stijgen wanneer leerlingen buiten les krijgen. De leerlingen scoorden in 72% van de gevallen hoger dan studenten die op traditionele wijze les kregen. Dit was het geval voor alle lesgebieden. Door buiten te leren en zelf de wereld te ontdekken wordt er meer kennis vastgezet. Wanneer kinderen zich eigenaar voelen van hetgeen ze leren, is hun geheugencentrum, de hippocampus, beter verbonden met de rest van de hersenen. Natuurlijk is outdoor learning ook beter voor de gezondheid. Het kan een belangrijke factor spelen bij het voorkomen van obesitas bij kinderen. Outdoor learning heeft ook een positieve invloed op gedrag en verbetert de communicatieve vaardigheden. Leerlingen die storend gedrag vertonen in de klas kunnen zich in de buitenklas ontpoppen tot leiders die structuur bieden aan de andere leerlingen.

Wat zijn drempels om aan outdoor learning te doen?

Zoals u hierboven kon lezen heeft outdoor learning heel wat voordelen. Toch is dit onderwerp nog vrij onbekend bij leerkrachten. Vaak doen ze niet aan outdoor learning ook al weten ze dat er heel wat voordelen aan gekoppeld zijn. Daarom ben ik gaan onderzoeken waarom veel leerkrachten niet aan outdoor learning doen. De belangrijkste reden is dat leerkrachten outdoor learning niet haalbaar vinden door het plaatsgebrek in hun school. (40%)

Veel leerkrachten denken dat er veel plaats nodig is om aan outdoor learning te doen. Maar niets is minder waar. De speelplaats is vaak al voldoende om met de leerlingen aan de slag te gaan.

Een andere reden is omdat leerkracht geen inspiratie hebben om lessen te maken (30%) of omdat het heel tijdrovend is. Ook weersomstandigheden spelen een grote rol.

Een ander argument dat werd aangehaald door een leerkrachten was dat de leerlingen veel drukker zijn als ze naar buiten gaan. In het begin is dit logisch: de omgeving, het buitenzijn, is nieuw voor de kinderen en ze moeten hier nog aan wennen. Na een korte tijd wennen de kinderen hieraan en zullen ze zelfs buiten aandachtiger zijn dan binnen.

Hoe deze drempels verkleinen?

Tijdens mijn onderzoek vroeg ik of leerkrachten meer aan outdoor learning zouden doen wanneer er een handleiding met ideeën en tips zou bestaan. 50 % van de ondervraagde leerkrachten antwoordde hier affirmatief op. 48% van de ondervraagde leerkrachten antwoordde 'misschien'.

Aan de hand van deze handleiding wil ik leerkrachten helpen om inspiratie op te doen en zelf aan te slag te gaan met outdoor learning, zelfs in situaties waarin er sprake is van een plaatsgebrek of een gebrek aan materialen.

Er wordt niet verwacht dat de leerlingen/ leerkrachten heel de dag buiten zitten, maar enkel dat ze meer lessen of lesmomenten buiten doorbrengen. Zo zal de bewegingsdrang van de kinderen verminderen en zullen ze aandachtiger worden.

HOE BEGIN JE ER AAN?

Neem de les die je moet geven. → Is er mogelijkheid om deze les buiten te geven?

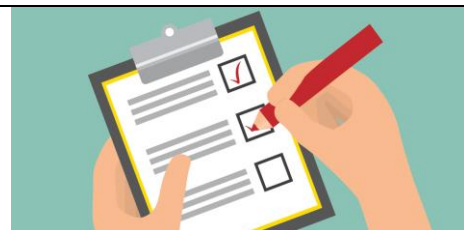
Een belangrijke vraag is: waarom moeten de leerlingen dit leren? Het antwoord op deze vraag helpt je meestal al een heel stuk verder met hoe je de buitenles kan aanpakken.

Wat wil je de leerlingen juist buiten laten leren? Iets nieuw aanbrengen, iets laten ontdekken of de leerstof laten verwerken?

Alles begint bij een goede organisatie. Door leerlingen een goede structuur te geven, weten ze wat er van hen verwacht wordt en zullen de leerlingen de opdracht correcter uitvoeren. Hieronder vindt u een checklist. Gebruik deze om je lessen organisatorisch in elkaar te steken en de les zal al een heel stuk vlotter verlopen.

Checklist

- Ligt al het materiaal voor de les klaar?**
- Staat er aangeduid waar het beginpunt en eindpunt is?**
- Terrein afbakenen: tot waar mogen de leerlingen gaan tijdens deze les?**
- Waar moeten de leerlingen gaan zitten als ze buiten komen?**
- Wat moeten de leerlingen doen als ze klaar zijn?**
- Hoelang mogen de kinderen werken aan de opdracht?**
- Wordt het werkboek buiten gebruikt? Wat gebeurt er nadien? Wordt het boek klassikaal verbeterd?**
- Hoe worden de groepen ingedeeld? Waar moeten de groepen gaan staan?**

Ik hoop dat de ideeën in deze handleiding kunnen helpen bij het uitwerken van lessen en dat u samen met de kinderen kan genieten van de voordelen van outdoor learning.

Veel plezier!

Lesideeën

1e graad

TAAL

Visueel discrimineren van het nieuwe geleerde woord

In een eerste leerjaar worden nieuwe woorden aangeleerd. Het is belangrijk om die woorden visueel te leren discrimineren. Dit wil zeggen dat ze het geleerde woord moeten leren herkennen tussen andere woorden.

Opdracht

Schrijf op de speelplaats woorden en letters in krijt op. (Je kan de woorden en de letters eventueel ook uitprinten op papier en dan verspreiden over de speelplaats.)

Bijvoorbeeld het nieuwe woord "tak". Schrijf de letters van het geleerde woord op de grond alsook het geleerde woord zelf en woorden die op het nieuwe woord lijken bijvoorbeeld: dak, kat, mak, rak...

Laat kinderen rondlopen. Op het fluitsignaal moeten de leerlingen een opdracht uitvoeren. Bijvoorbeeld:

- Loop naar de "t"
- Loop naar "a"
- Loop naar het woord tak
- Loop naar een woordje dat niet tak is
- ...

Lettermat

Vorbereiding: je tekent met krijt in een vierkant alle geleerde letters (of je kan een lettermat maken-zie afbeelding)

De leerlingen krijgen een lijst met woorden op. 1 leerling leest het woord voor. De andere leerling springt dan in de juiste volgorde naar de letters van het woord.

Dit kan ook gebruikt worden bij het inoefenen van nieuwe woorden bij spelling of Franse woorden.

Woorden- en letterparcours

Print de te oefenen woorden op kaartjes. Maak er een speciaal parcours van. De leerlingen mogen pas een stap vooruit gaan als het woord juist gelezen is.

REKENEN

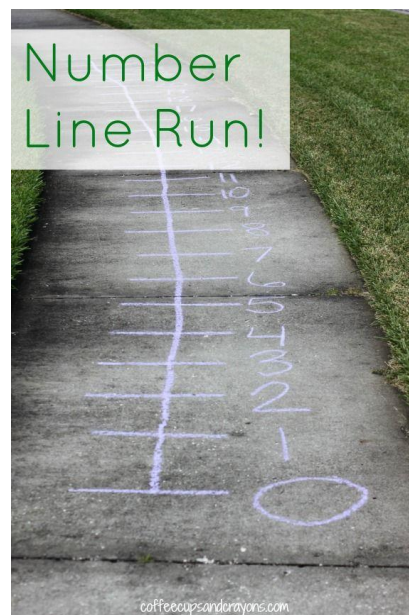
Natuurlijke maateenheden- De nood aan standaardmaateenheden ervaren, inzien en illustreren

Laat de leerlingen horizontaal in een rij gaan staan. De leerkracht tekent met krijt voor elke leerling een stip op de grond. Alle leerlingen krijgen een krijtje.

De leerkracht vertelt: 'Nu moeten jullie 10 voetstappen zetten. Bij elke stap zetten jullie een streepje voor je schoen. Naast elk streepje schrijf je het juiste cijfertje (van 1 tot en met 10). De leerlingen trekken een lijn van 0 tot 10.'

De leerkracht loopt samen met de leerlingen langs de verschillende '10-stappen'. Hoe komt het nu dat iedereen maar 10 stappen heeft gezet, maar dat sommigen een langere lijn hebben dan anderen?

Bewegingstussendoortje: Ga terug naar je eigen lijn. Probeer eens vanaf de '0' zo ver mogelijk te springen. Hoeveel stappen kan jij verspringen? Iedereen gaat naar de lijn van je linkerbuur. Doe hetzelfde. Kan je nu meer of minder stappen verspringen? Hoe komt dit?

Kwalitatief vergelijken

Laat de leerlingen zoveel mogelijk takken verzamelen. Rol een doek open met langs de ene kant 'kortste' en langs de andere kant 'langste' en laat de leerlingen in groepjes alle takken sorteren. Door gesprekken als; 'deze tak is langer dan deze', 'deze tak is het kleinst', 'ik heb nog een kleinere tak gevonden', ... breiden de leerlingen hun wiskundige woordenschat uit.

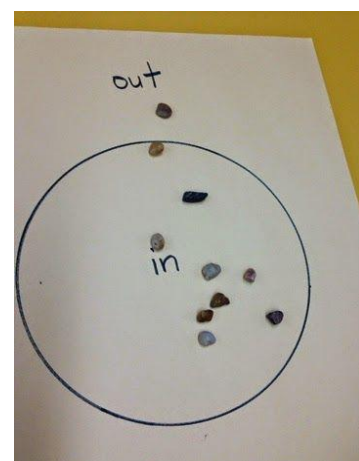
Splitsen 1

De leerlingen worden in groepjes van +/- 3 leerlingen verdeeld. De groepjes tekenen een cirkel met krijt.

De groepen zoeken elk 10 steentjes (of krijgen die van de leerkracht). De leerlingen gooien elk om de beurt met een steentje.

- Hoeveel steentjes vallen er in de cirkel?
- Hoeveel steentjes vallen er buiten de cirkel?
- Hoeveel steentjes zijn er samen? -> nog steeds 10

Op een werkblad wordt de splitsing in het splitschema ingevuld.

Splitsen 2

De leerkracht heeft de cijfers tot 10 op de grond geschreven.

De leerkracht roept een splitsing. Bv. Ik ga 10 snoepjes splitsen: 6 voor mij en ... voor jou! De kinderen rennen zo snel mogelijk naar het juiste antwoord toe. De leerkracht herhaalt dit met splitsingen van verschillende getallen.

Splitsen 3

De leerkracht heeft een splitschema op de grond getekent. De leerkracht roept eerst hoeveel leerlingen er in een groepje moeten gaan staan. Deze leerlingen zetten zich dan bovenaan in het splitschema. Bijvoorbeeld: "Maak een groepje per 5". Deze 5 leerlingen zetten zich bovenaan in het splitschema. Nu roept de leerkracht telkens een splitsing. De leerlingen verbeelden de splitsingen op de juiste manier.

'We splitsen vijf in drie en ...' - > Er gaan drie leerlingen in de ene bol staan en twee in de andere.
'We splitsen vijf in één en ...' -> Er gaat één leerling in de ene bol staan en vier in de andere.

Patronen maken

Bespreek eerst wat een patroon is.

De leerlingen krijgen nu de tijd om verschillende materialen te zoeken en een patroon samen te stellen. De leerlingen moeten proberen met deze voorwerpen zoveel mogelijk patronen te leggen.

Extra: Kunnen de leerlingen ook een mandala maken met natuurlijke materialen?

Optellen tot 10

Verdeel de klas in groepen. Schrijf de cijfers van 0 tot 10 op de speelplaats. Geef de leerlingen per groep 10 kaartjes met bewerkingen op. De leerlingen moeten de bewerking bij de juiste uitkomst gaan leggen. Welke groep legt het snelste al zijn kaartjes juist?

Optellen tot 20

Schrijf getallen op flessen. Laat ze met een bal flessen omvergooien. De omgevallen getallen worden opgeteld. Wie kan het vaakste 16 gooien? (Je kan de leerlingen hun uitkomsten laten turven.) Welke kegels gooiden ze het vaakst om?

Maaltafels oefenen 1

Tafeltikkertje. Er is 1 tikker. Als hij een leerling tikt, dan zegt de tikker een opgave uit de tafel. Als de leerling het antwoord goed heeft, dan is hij vrij. Indien het antwoord fout is, dan moet de leerling met de benen wijd open staan. Als er iemand onderdoor gaat is hij terug vrij.

Maaltafels oefenen 2

De leerkracht heeft cirkels getekend en heeft daarin antwoorden geschreven. 3 kinderen staan achter de startlijn. Een ander kind staat bij de cirkels en heeft de lijst met alle maaltafels. Het kind met het blad roept de eerste vermenigvuldiging en kijkt wie het eerst de goede cirkel aanraakt. Het sommenblad wordt aan de winnaar gegeven en het andere kind mag samen met de andere kinderen achter de streep staan. Het volgende drietal kan beginnen.

Differentiatie: Je kan niveaugroepjes maken om zo de minder sterke kinderen meer tijd te geven.

Maaltafels oefenen 3

Alle leerlingen gaan in een kring staan en krijgen een strandbal. Op de strandbal heeft de leerkracht verschillende opgaven geschreven. Eén leerling krijgt de bal en gooit hem naar een andere leerling uit de groep. De oefening waar één van de duimen van de leerling op belandt, lost hij op. De andere leerlingen verbeteren. Vervolgens wordt de bal naar een andere leerling gegooid en het spel gaat voort.

Op de bal kunnen zowel maal- en deeltafels geschreven worden, maar ook optellingen en aftrekkingen.

Maaltafels oefenen 4

Een leerling neemt een (tennis)bal uit een bak. Op die bal staat een opgave. De leerling loopt naar de andere kant van de speelplaats waar uitkomsten op de muur zijn geschreven. De leerling gooit de bal naar de juiste uitkomst. Terwijl de leerling gooit, zegt hij zowel de opgave als de uitkomst. Er staat een leerling/ leerkracht naast (met het antwoordblad) die controleert of het antwoord juist is.

Variatie: Je kan ook emmers voorzien met daarop uitkomsten. De leerling moet de tennisbal in de juiste emmer gooien.

Maaltafels oefenen 5- maaltafeltwister

Vorbereiding: Alle cijfers van 0 tot 9 worden in een vierkant geschreven.

1 leerling zegt een bewerking. Een andere leerling plaatst zijn voeten op de juiste cijfers om de uitkomst aan te geven. (Bijvoorbeeld 4×5 is 20 → linkervoet moet op de 2 en rechtervoet op de 0)

MUZISCHE VORMING

Boekomslagen maken met bladeren

Materiaal : herfstbladeren, boek met dikke kaft, behangerslijm

1. Ga op zoek naar herfstbladeren
2. Bedek 1 zijde van de omslag met lijm.
3. Begin vanuit een hoek bladeren te leggen op de lijm. Smeer nog eens extra lijm over de gelegde bladeren.
4. Ga met lijm over de bladeren als alle bladeren gelegd zijn.
5. Laat de lijm drogen en herhaal het proces langs de andere kant van het boek

2e graad

TAAL

Bijvoeglijke naamwoorden

De leerkracht heeft allerlei voorwerpen verspreid over de speelplaats (zelfstandige naamwoorden). De leerlingen mogen dan naar de voorwerpen lopen en er een bijvoeglijk naamwoord bijschrijven met krijt. Voorbeeld: Er staat een kegel op de speelplaats → de gele kegel, de grote kegel,...

Op het einde lopen de kinderen rond en gaan ze controleren of alle woorden die werden opgeschreven wel kloppen. Nadien worden de woorden klassikaal overlopen.

Spelling: tweeklanken

Op de speelplaats staan emmers die elk een tweeklank voorstellen

De leerlingen nemen een kaartje. Op ieder kaartje ontbreekt de tweeklank bijvoorbeeld: "bl...w → De leerlingen moeten het kaartje in de juiste emmer gaan leggen.

(Verdeel de klas in verschillende groepen en geef iedere groep een andere kleur van kaartjes. Als op het einde de fouten besproken worden, heb je een overzicht van welke leerlingen de leerstof nog niet beheersen).

Spelling: woorden met au- ou/ei-ij

Iedere hoek van de speelplaats stelt een tweeklank voor. (ij-ei-ou-au)

De leerlingen moeten naar de juiste hoek lopen (bij de juiste tweeklank) afhankelijk van welk woord de leerkracht zegt.

Eindklank -d of -t

De leerlingen worden in groepjes ingedeeld. Iedere groep krijgt een blad waarop woorden staan geschreven (bijvoorbeeld: brooddoos-brootdoos.) Het blad ligt een aantal meter van hen verwijderd. De leerlingen lopen 1 per 1 naar het blad en omcirkelen de juiste schrijfwijze van het woord. Welke groep kan het snelste alle juiste woorden aanduiden?

Variatie:

De leerlingen trekken een kaartje uit de pot en lopen naar de waslijn (die de leerkracht op voorhand heeft opgehangen). Aan de linkerkant van de waslijn moeten de leerlingen de woorden hangen die eindigen op een -d. Aan de rechterkant met een -t. Leerkracht staat bij de waslijn voor onmiddellijke feedback. Als de woorden uit de pot op zijn, mogen ze nog nieuwe verzinnen. ¹

Bylage 1: Op zoek naar de eind-d of eind-t

Kaartjes

Hon ...

Pu ...

Man ...

Olifan ...

Hoe ...

Kran ...

¹ IVN Natuur educatie, Buitenlesdagbundel 2017

Herhalingsles taalbeschouwing (bijvoeglijk naamwoord-zelfstandig naamwoord-...)

De klas wordt ingedeeld in 6 heterogene groepen.

Er liggen overal op de speelplaats kaartjes verspreid voor iedere groep. (Laat iedere groep een andere kleur van kaartjes nemen zodat er geen verwarring kan ontstaan.) Deze woordkaartjes hebben ze nodig om de volgende opdrachten op te lossen.

1. Zoek alle zelfstandige naamwoorden.
2. Gebruik de gevonden zelfstandige naamwoorden om het rooster aan te vullen. Opgepast! Er mag in elke kolom maar 1 dier, 1 plant, 1 persoon en 1 ding staan.

			de krokodil
	het madeliefje		
de stoel			
		Joris	

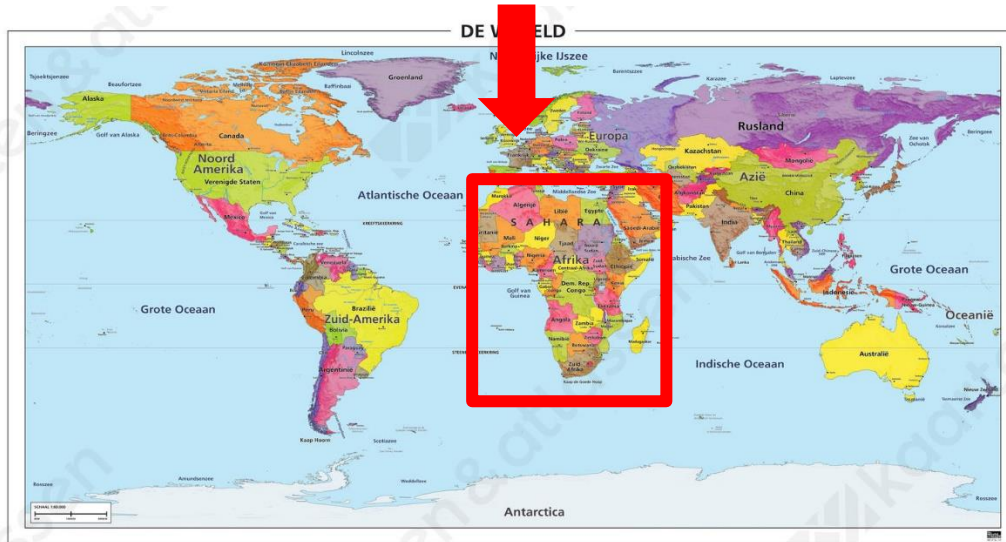
3. Kies nu 3 zelfstandige naamwoorden en schrijf er overal een bijvoeglijk naamwoord voor.
4. Ga op zoek naar alle werkwoorden.
5. Kies 2 werkwoorden en zoek hiervoor een woord dat bijna hetzelfde is (een synoniem).
6. Kies nu 4 andere werkwoorden en maak met deze woorden een vragende, mededelende, uitroepende en bevelende zin.
7. Zoek de volgende soort woorden in de woordkaarten:
  - Een samenstelling.
  - Een woord in het meervoud.
  - Een verkleinwoord dat lief klinkt.
  - Een woord dat je in 2 richtingen kan lezen (palindroom).

Spelregels lezen en begrijpen

De leerlingen worden in groepen ingedeeld. De leerlingen lezen de spelregels van een spel uit een ander land. Nadien mogen ze het spel spelen.

Spel uit Afrika: stokkenspelspel

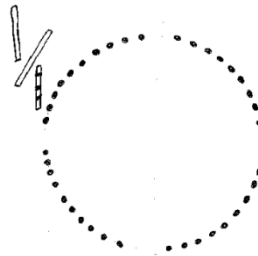
België

STOKJESPEL

Nodig

- 10 steentjes per persoon
- 1 pion per persoon
- 3 stokjes

Doel

Zo vlug mogelijk de cirkel rond geraken.

Uitleg

- 1) Iedere speler legt zijn 10 steentjes naast elkaar. Samen moeten de steentjes een cirkel vormen. (zie tekening)
- 2) Iedere speler zet zijn pion voor zijn groepje van 10 steentjes.

Hoe geraak je vooruit?

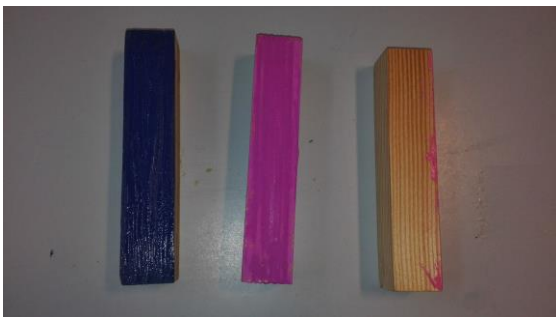
Iedere speler laat om de beurt de 3 stokjes vallen. Iedere combinatie heeft een bepaald aantal punten.

1 punt

2 punten

3 punten

4 punten

Heb je 3 punten, mag je 3 steentjes vooruit.

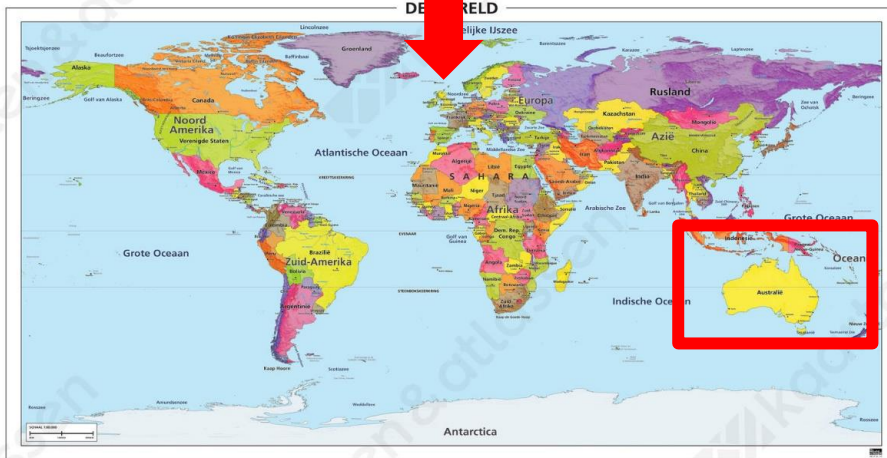
OPGEPAST! Als iemand je voorbij steekt moet je terug naar je beginpunt.

Als iemand volledig rond is, is hij de winnaar.

Spel uit Australië: Boemerang

België

Benodigheden:

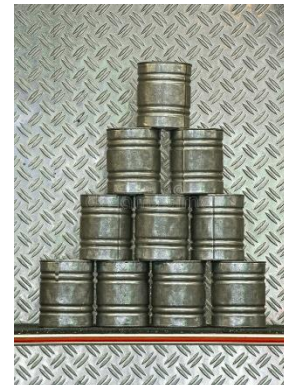
- 1 boemerang (wij spelen het met een frisbee)
- 10 blikken

Doel?

Zoveel mogelijk blikken van de tafel te werpen met de boemerang.

1 gevallen blik = 1 punt

Winnaar? De speler die na de 10^e worp de meeste punten heeft.

Synoniemen-homoniemen-antoniemen

Opdracht 1: De leerlingen kijken rond in de omgeving en schrijven op kaartjes wat ze zien. (Dit kunnen heel verschillende dingen zijn: een boom, gras, grond,...). Na 5 minuten worden de antwoorden overlopen. De woorden die op elkaar lijken worden samengelegd = synoniemen (bijvoorbeeld grond-aarde, steen-kei, tak- stok). Hierdoor wordt het woord "synoniem" aangeleerd.

Nadien verzinnen de leerlingen nog andere synoniemen bij hun geschreven woorden waarvan er nog geen synoniem gevonden waren.

Opdracht 2: De leerlingen krijgen allemaal een kaartje met een woord op dat de niet aan de andere leerlingen mogen laten zien. De leerlingen moeten dan naar een andere leerling stappen en adhv vragen te weten komen wat er op de andere leerling zijn kaartje staat. Zo moeten ze proberen om een koppeltje te vormen waarbij de partner of wel een homoniem ofwel een antoniem is van de andere.

Bijvoorbeeld: leerling 1 → hard leerling 2: zacht

Mogelijke vragen:

- Ben ik een antoniem van hard?
- Ben ik een voorwerp?

REKENEN

Bewerkingen tot 1000

Het trivial pursuit rekenspel

Doel van het spel :

Door het juist beantwoorden van vragen zo snel mogelijk de 6 vakjes van je speelschijf vullen met verschillend gekleurde deeltjes.

Gooi met de dobbelsteen en verplaats je pion het gegooide aantal vakjes over het spelebord.

Wat moet je bij de verschillende vakjes doen ?

- gekleurde vakjes : Iemand leest de vraag voor jou voor (de oplossing staat mee op het kaartje). Is jouw antwoord juist, dan mag je een "deeltje" van die kleur nemen. De leerling die als eerste zijn taart vol heeft, wint.
- vakje met dobbelsteen : Je hoeft geen vraag te beantwoorden. Maar je mag nog eens gooien.

Wat gebeurt er als je op een vakje komt waarvan je het kleurtje al hebt? Je beantwoordt de vraag, maar je kan dat kleurtje niet nog een keer verdienen.

De kleuren:

- Blauwe vakjes: optellen
- Gele vakjes: aftrekken
- Groene vakjes: vermenigvuldigen
- Bruine vakjes: delen
- Roze vakjes: rekentaal
- Oranje vakjes: kies zelf een kleur

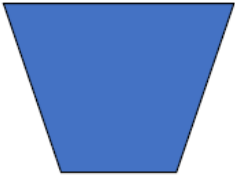
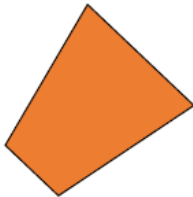
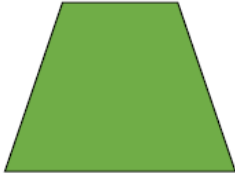

Kenmerken van vierhoeken²

De leerlingen krijgen elk een kaartje met aan de ene kant de afbeelding van een vierhoek en aan de andere kant de juiste benaming van de figuur. Elke leerling loopt door de klas en zoekt een partner. Ze laten de voorkant van elkaars kaartje zien. De partner moet de figuur dan benoemen. (De andere leerling kan dit controleren door naar de achterkant van zijn kaartje te kijken.) Als de figuur juist wordt benoemd wisselen ze van kaartje en lopen ze terug rond en zoeken ze een andere partner.

Differentiatiemogelijkheid:

Bij elke vierhoek staan ook twee eigenschappen genoteerd. De leerling benoemt naast de naam van de figuur ook de juiste eigenschap die bij de betreffende figuur hoort.

Trapezium b	Trapezium b	Trapezium b
 Juist één paar evenwijdige zijden (a) Twee paar evenwijdige zijden (b)	 Eén diagonaal (a) Twee diagonalen (b)	 Drie zijden (a) Vier zijden (b)

Variatie: Levende memory

Iedere leerling krijgt een kaartje met daarop een afbeelding van een vlakke figuur of de benaming van de figuur. De leerlingen lopen rond en gaan op zoek naar de leerling die de benaming of afbeelding heeft.

---

² Verwimp N., Herken de vierhoek : Coöperatief spel. Klascement (2018). <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/81257/herken-de-vierhoek-cooperatief-spel/?previous>

WERELDORIËNTATIE

Speelgoed van vroeger: tijdsbalk

Per groep krijgen de leerlingen verschillende soorten afbeeldingen van speelgoed (en echt speelgoed die de kinderen zelf mochten meebrengen) die de afgelopen eeuw gemaakt en gespeeld werden.

De leerlingen moeten deze stukken speelgoed op de juiste plaats op de tijdsbalk plaatsen.

Nadien krijgen de leerlingen de tijd om de tijdsbalk met alle verschillende speelgoedstukken te overlopen en te bekijken.

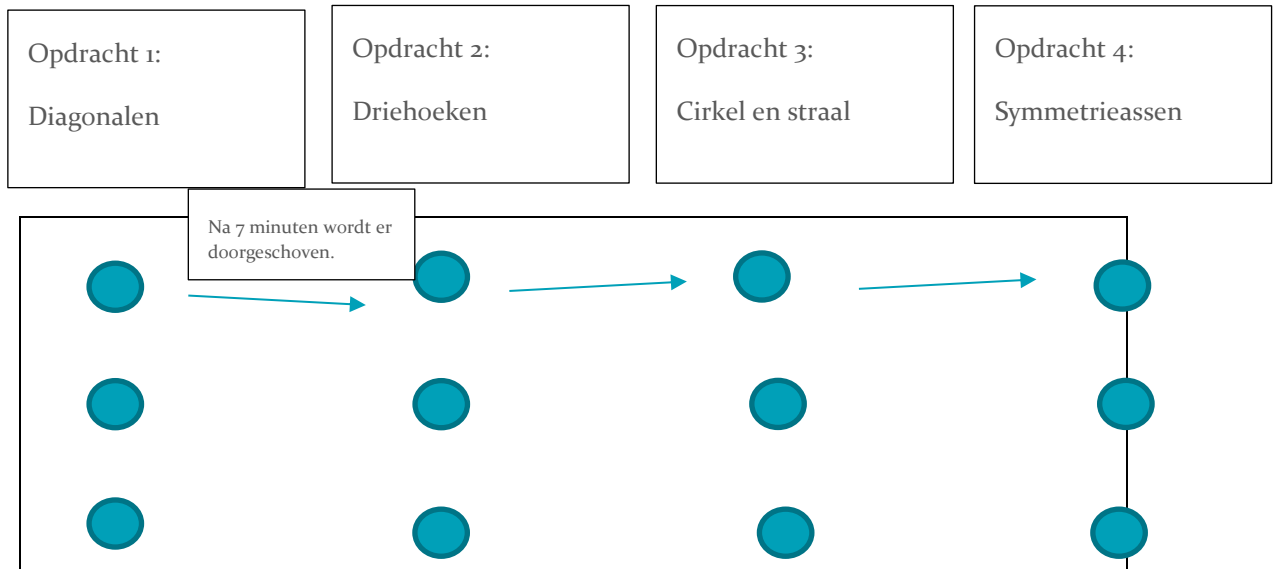
FRANSE TAALINITATIE

Buitenspelletjes

- 1,2,3 Soleil → gelijkaardig spel als 1,2,3 piano.
- Salade de fruits → De leerlingen zitten in een kring en krijgen elk een naam van een fruitsoort. Als de lkr. dat soort fruit benoemt moeten deze leerlingen van plaats wisselen zonder dat de persoon in het midden zijn plaats kan innemen.
- Duel van schaar-steen-papier: Bij het fluitsignaal gaan de leerlingen op zoek naar een partner. Ze spelen dan "pierre-papier-ciseaux". De leerling die wint speelt verder. De verliezer gaat aan de kant zitten.

Vlakke figuren

Laat de leerlingen per 2 samenwerken. Iedere groep moet 4 opdrachten uitvoeren. Na 7 minuten wordt er doorgeschoven naar de volgende opdracht.

Leg je materiaal voor deze les samen met de briefjes op voorhand klaar zodat de leerlingen onmiddellijk kunnen starten.

Opdracht 1: Diagonalen

(De leerkracht heeft op voorhand een rechthoek en een andere vierhoek op de grond getekend.)

Vorm met een touw de diagonalen van de getekende figuren.

Materiaal: Touw

Opdracht 2 : Driehoeken

Maak een rechthoekige en een scherphoekige driehoek met stokken.

Zijn de driehoeken juist gemaakt? Controleer met een geodriehoek.

Materiaal: Stokken en geodriehoek

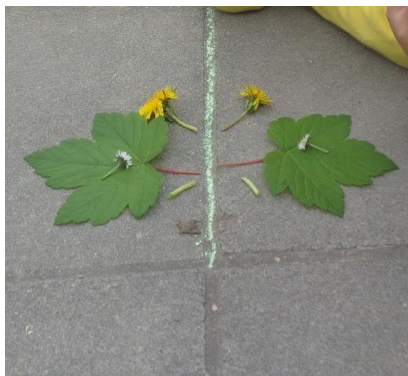
Opdracht 3 : Cirkels

1. Maak met krijt een cirkel door gebruik te maken van een touw, een hoepel,...
2. Duid de straal en de diameter aan in de cirkels.

Materiaal: Krijt- touw- hoepels

Opdracht 4: Symmetrieassen

Maak met materialen een figuur die symmetrisch is.

WERELDORIËNTATIE

Ecosystemen³

Voor er aan deze les begonnen kan worden moeten de leerlingen weten wat een ecosysteem is en hoe het in zijn werk gaat.

Spel:

Begin met het kiezen van een specifiek ecosysteem. Laat de leerlingen kenmerken van dit ecosysteem op een kaartje schrijven zodat iedereen een kenmerk heeft. Koos je bijvoorbeeld voor een loofbos, dan kan je volgende naamkaartjes maken: beuk, eik, braamstruik, varen, vos, veldmuis, merel,... Vorm met de leerlingen een kring.

De leerkracht heeft een bol touw en begint met vragen te stellen:

- Wie van jullie is een plant die groeit in een loofbos (of ander ecosysteem)?

Iemand die deze rol speelt, krijgt als eerste het uiteinde van het touw. Vervolgens stelt de spelleider nog een vraag:

- Is er iemand die deze plant eet of op een andere manier nodig heeft?

Deze persoon moet eerst verwoorden waarom hij/zij een relatie heeft met de plant. Als hij een goed antwoord geeft, krijgt hij het volgende stukje touw om vast te houden.

Zo gaat de spelleider door tot dat iedereen verbonden is en er een complex web gemaakt is.

Nadien verzint de leerkracht een reden om één of meerdere elementen uit het web weg te nemen.

Bijvoorbeeld: bomen worden gekapt, grondwater wordt vervuild, jacht op de vos,...

De leerlingen die beïnvloed worden door de reden moeten een korte ruk geven aan het touw. Wie voelt deze ruk aan het touw? Deze elementen worden ook beïnvloed door de dood van de bomen. Op die manier kunnen de leerlingen de samenhang tussen de verschillende elementen aan de lijve ondervinden.

³ De boom in. (n.d.). *educatief materiaal voor de tweede graad – levende natuur. Het touwtjes spel:ecosystemen*. Ogehaald van [deboomin.eu: http://www.deboomin.eu/docs/graad2/Het-touwtjesspel-ecosystemen](http://www.deboomin.eu/docs/graad2/Het-touwtjesspel-ecosystemen)

Spel ter verwerking: Bosstratego ⁴

Het bosstrategospel werkt volgens de principes van stratego. De groep wordt verdeeld in 2 groepen. Elke groep heeft een eigen 'kamp'. Elke ploeg heeft zijn eigen kleur.

Na het startsignaal vertrekken de kinderen van uit hun kamp en gaan ze op zoek naar dat van de tegenstander. Elk kind heeft één kaartje van zijn eigen kleur bij. Elk kaartje stelt een dier voor, dat een bepaalde plaats in de voedselpiramide heeft. In het kamp hangt een overzichtje. (zie afbeelding)

De kinderen lopen met hun kaartje. Door kinderen van de andere ploeg te tikken kunnen de verschillende dieren elkaar 'opeten'. Het hoogste dier op de voedselpiramide (mits uitzonderingen want als de vliegenzwam de jager aantikt, verliest de jager omdat een vliegenzwam giftig is voor de mensen) wint en krijgt het kaartje van de tegenspeler. Wanneer beide spelers gelijke kaartjes hebben, spelen ze blad-steen-schaar. De winnaar van het duel brengt het kaartje van de tegenstander onmiddellijk naar z'n eigen kamp. De 'verliezer' gaat zo snel mogelijk in zijn eigen kamp een nieuw kaartje halen.

Een ploeg kan het spel winnen door de jagerskaart van het andere team in het kamp te brengen.

MUZISCHE VORMING

Voorwerpen tekenen adhv schaduwen

Ga met de leerlingen naar buiten en leg ze uit hoe ze het best een schaduw laten ontstaan. Laat ze de buitenste lijnen van de schaduw omtrekken. Nadien moet hun voorwerp of dier ingekleurd worden door enkel elementen van de natuur te gebruiken. Bijvoorbeeld: "gras wrijven op het blad zorgt voor groen."

⁴ De boom in. (n.d.). *educatief materiaal voor de derde graad – levende natuur. Bosstrategospel*
Opgehaald van deboomin.eu: <http://www.deboomin.eu/docs/graad3/Bosstrategospel>

Muziekinstrumenten maken met natuurlijke materialen

- Experimenteren met klanken

De leerlingen mogen eerst vrij rondlopen in de tuin en op de speelplaats om op zoek te gaan naar materialen die geluiden produceren (elk individueel). Na 10 minuten wordt er besproken welke geluiden de leerlingen allemaal gevonden hebben.

- Bedenken en ontwerpen van muziekinstrumenten

De leerlingen mogen nu in groep een muziekinstrument ontwerpen. (Iets wat ze zelf bedachten of een idee uit de fiche van de leerkracht, zie hieronder.)

De groepen worden ingedeeld op basis van dezelfde ideeën of interesses.

Idee 1: Maken van een ratelstok

Materiaal:

- Schelpen/ knopen/dopjes
  - Ijzerdraad
  - Stokjes met zijtakjes
1. Zoek een stok met zijtakjes.
  2. Bevestig een stukje dun ijzerdraad aan de bovenkant van één van de takjes.
  3. Rijg de knopen/dopjes aan de draad.
  4. Bevestig de ijzerdraad aan de andere kant van de tak.

Idee 2: Een hangende xylofoon ⁵

Materiaal:

- IJzeren blikjes
  - Touw
  - Flessen
  - Steentjes
  - Grote stok
1. Verzamel blikjes en flessen van verschillende groottes. Vul sommige blikjes en flessen met steentjes.
  2. Maak een gat in de bodem van het blikje.
  3. Rijg de blikjes aan het touw.
  4. Hang de blikjes op en spelen maar!

Idee 3 : Maken van bamboestokjes

Materiaal:

- Bamboestokken
  - Zaag
  - Touw
1. Neem de bamboestokken en zaag stukken van verschillende groottes.
  2. Plaats de stokjes naast elkaar en maak ze vast door met een touw alle stokjes samen te houden.
  3. Spelen maar! Klinken de lange stokjes anders dan de korte stokjes?

---

⁵ Schofield J., en Danks F., De wilde stad. (2013) Christofoor

Zeepbellen maken

Materiaal:

- Afwasmiddel (liefst groene dreft)
- Water
- Glycerine (je kan dit kopen bij de apotheek of in het kruidvat)
- Een grote ondiepe bak
- Twee 20 cm lange rietjes en een stuk katoendraad

Recept:

- 1 deel afwasmiddel
  - 8 delen water
  - 0,25 delen glycerine
- Roer de ingrediënten om in een bak. Laat het mengsel dan 2 uur staan. De kinderen kunnen ondertussen het raamwerk maken.

Raamwerk

Rijg een katoenen draad door twee rietjes zodat een rechthoek ontstaat. Knoop beide uiteinden van de draad aan elkaar vast en schuif de knoop tot in het midden van de rietjes.

Maken van de zeepbellen

Giet de zeepoplossing in een ondiepe bak. Dompel het raamwerk in de oplossing tot de draad doorweekt is. Neem de rietjes vast en trek dit langzaam uit de oplossing.

Trek het raamwerk langzaam door de lucht om een lange slangachtige bel te vormen. Kantel om de bel los te maken.

Variatie: Je kan het raamwerk ook maken door ijzerdraad tot een cirkel te plooiën (en een steel zodat de leerlingen het goed kunnen vasthouden.)

Vogelvoederbakken

Begin met een gesprek over hoe we het best vogelvoederbakken kunnen maken. Ieder soort afval kan gebruikt worden.

Bekijk hieronder verschillende voorbeelden:

- **Plastic fles:** Maak in het midden van de fles openingen zodat er houten lepels in geplaatst kunnen worden. Bind onder de dop een draad en hang de fles op. Vul de fles met voegeleuten. Zorg ervoor dat het vogelzaad terecht komt op de lepels.
- **Melkbrik:** Versier een leeg melkbrik me watervastе verf. Maak een deurtje in het brik. Vul het met zaden en hang het op.
- **Blikje:** Beschilder het blikje. Maak met een priem een gat in de bodem van het blik om er een zitstok doorheen te steken. Hang het blik op met touw
- **Spiraal van metaaldraad:** Wind dik metaaldraad rond een bezemsteel zodat er een spiraal ontstaat. Rijg nadien gedroogd fruit aan de draad.

3^e graad

TAAL

De bewegende bingo

De leerlingen krijgen een blad met daarop verschillende bewegingen. Naast de bewegingen schrijven de leerlingen een woord uit hun woordpakket op. Dan kan de bingo beginnen.

Als het woord van de leerling wordt voorgelezen, moeten ze de beweging uitvoeren die naast het woord staat.

FRANS

Woorden onthouden via het alfabet⁶

De leerlingen schrijven op een blaadje het alfabet. De leerkracht doet dit ook op het bord en noteert bij sommige letters de nieuwe Franse woorden, (voorbeeld: bij de letter P staat het woord 'un pont') De kinderen krijgen de opdracht om zo veel mogelijk Franse woorden die op het bord in het alfabet staan, te onthouden. (met lidwoord en juiste schrijfwijze) Na een aantal minuten verdwijnt het alfabet op het bord en proberen de kinderen de woorden die ze hebben onthouden bij hun alfabet op hun blaadje te noteren. De kinderen verwisselen na een tijdje hun blaadje met het blaadje van het kind dat naast hen zit. De woorden worden terug op het bord geplaatst. De kinderen verbeteren het blaadje dat voor hen ligt. Elk kind krijgt zijn blaadje terug en schrijft de ontbrekende woorden over van het bord.

Elk kind heeft nu alle nieuwe woorden bij het alfabet op zijn blaadje staan.

In de klas heeft de leerkracht woordkaartjes opgehangen. Op elk woordkaartje staat een Frans woord uit het alfabet met op de achterzijde de Nederlandse vertaling. De kinderen lopen vrij rond en proberen gedurende 5 minuten de vertaling van de 15 woorden op hun blaadje te achterhalen door op de achterzijde van de kaartjes te gaan kijken. Wie heeft de meeste vertalingen gevonden als de tijd voorbij is?

Uitbeelden van woordenschat

De leerkracht noteert woorden op het bord. Bij elk woord wordt een gebaar gezocht dat op de rug van een leerling kan getekend worden. (voorbeeld: un boucher = met de hand snijden op de rug). De leerlingen vormen drie groepjes en gaan in een rij staan. De leerkracht toont aan de laatste leerling een woord. Door het gebaar op de rug van de volgende leerling te tekenen, wordt het woord doorgegeven. De laatste leerling in de rij zegt zo snel mogelijk het woord dat bij het gebaar hoort. Nadien wordt er doorgeschoven zodat iedereen de kans krijgt om het woord eens te zeggen.

---

⁶ Nooit meer saai les. Het alfabet (2017) Opgehaald bij nooitmeersaai.wordpress.com:
<https://nooitmeersaai.wordpress.com/2017/02/03/woordspel-frans-het-alfabet/>

WERELDORIËNTATIE

Duurzaam bosbeheer- stellingen spel

Verdeel de klas in groepen. Ieder groep krijgt een rol toegewezen.

- De plaatselijke bevolking die rond een bos woont
- Een houthakkersbedrijf
- Een milieu-activist
- Boeren

De leerkracht leest verschillende stellingen voor. De leerlingen moeten zich inleven in hun rol en op basis hiervan debatteren over de stelling.

Stellingen:

- ❖ **Er is een voorstel op wereldvlak om het Amazonewoud dat er vandaag nog is, volledig te beschermen. Het zou voor niemand meer toegankelijk zijn** (Tip: de klas kan zich afvragen of we niet meer naar al dat moois mogen kijken, of de aarde beschermd moet worden t.o.v. de mens. Mogen de stammen in het regenwoud er dan ook niet meer leven?)
- ❖ **De toenemende wereldbevolking moet eten dus de natuur moet maar wijken voor voedingsstoffen.**
  - ➔ (Tip: laat de klas zich afvragen of de huidige manier van voedselaankoop de beste is? Kan het ook anders? Wat met al de verpakkingen? Kunnen we voedsel beter verdelen? Hoeveel voedsel gooien de supermarkten hier weg? Hoeveel voedsel gooien de mensen thuis weg?)
- ❖ **De consument wil kwalitatief tropisch hout voor zijn meubelen, terras, etc. en liefst niet te duur, dus moet het gewoon omgekapt worden zonder rekening te houden met een ander?**
  - ➔ (Tip: hoe zit dat dan? Met wat moet er allemaal rekening gehouden worden. Wat vinden de verschillende partijen ervan?)
- ❖ **Het doet er toch niet toe of er nu ergens een dier of een plant uitsterft, als "de mens" maar comfortabel kan leven. Akkoord of niet akkoord?**
- ❖ **Het is toch veel interessanter voor de plaatselijke bevolking om hun bosgronden te verkopen aan een groot houtkapbedrijf en daarbij een job te krijgen dan om verder te doen op hun eigendom met een paar percelen landbouw en wat bos. Akkoord of niet akkoord?**
  - ➔ (Tip: wat gebeurt er in de praktijk? Krijgt de plaatselijke bevolking een job? En zo ja, is deze veilig, en met aanvaardbare werkuren? Wie gaat er met het geld lopen?)

Opdrachten voor alle leeftijden en leerdomeinen

HERHALINGSLESSEN VOOR ALLE DOMEINEN

Zoektocht naar oefeningen

De leerkracht neemt kopies van de oefeningen die moeten gemaakt worden. (zoveel als er ll. in de klas zijn) De oefeningen worden verknipt en bij elkaar gelegd, nummer bij nummer. Als er 10 oefeningen zijn, worden de oefeningen 2 tot en met 10 op verschillende plaatsen verstopt. Bij het begin van de les krijgt elke ll. oefening 1 op een kaartje. Ze lossen deze oefening individueel op.

Wanneer ze klaar zijn met oefening 1, tonen ze de oplossing aan de lkr. De lkr verbetert. (Je kan eventueel ook met een correctiesleutel werken.) Is de oplossing juist, dan toont de lkr. de plaats waar oefening 2 te vinden is.

Op deze manier proberen de ll. al de verstopte oefeningen te vinden en op te lossen.

Wanneer een ll. de 10° oefening heeft opgelost en de oplossing is juist, toont de lkr. een 11° locatie op zijn briefje. Daar vindt de ll. een beloning. (snoepje, sticker...)

differentiatie:

- De oefeningen per twee oplossen waarbij een sterkere leerling met een zwakkere leerling een groepje vormt.
- Kinderen die veel fouten maken hulpmiddelen aanreiken.
- Leerlingen die zwakker zijn voor rekenen, minder oefeningen geven. (van oefening 1 naar locatie 3, dan 5, 7 ...)

Maak een toets voor een medeleerling

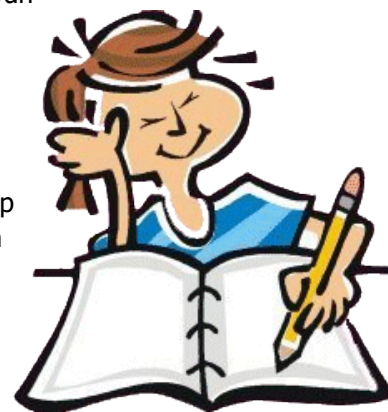
Geef de leerlingen de opdracht om een toets voor elkaar op te stellen op basis van de leerstof die de leerlingen gezien hebben. Na 20 minuten wordt de opgestelde toets aan de buur gegeven en die lost de toets dan op.

Spurt-oefenen⁷

De klas wordt verdeeld in twee groepen. Elke groep krijgt een envelop met kaartjes. Op de kaartjes staan antwoorden van vragen die tijdens het verloop van de les gesteld worden. Elke groep heeft dezelfde antwoorden op de kaartjes staan, de ene groep op rode kaartjes, de andere groep op blauwe kaartjes.

In elke groep worden de kaartjes verdeeld onder de groepsleden. Ze mogen zelf bepalen wie welk kaartje neemt. Na het verdelen gaan de kinderen terug op hun plaats zitten en begint de les.

Tijdens de les stelt de leerkracht nu en dan een vraag waarvan het antwoord op een kaartje staat. De twee leerlingen (één van de rode groep en één van de blauwe groep) die het antwoord van de vraag op hun kaartje hebben staan, lopen zo snel mogelijk naar de leerkracht om dit te overhandigen. Wie op het einde het meeste kaartjes overhandigde, wint het spel.

---

⁷ Nooit meer saai les. Spurtspel (2017) Opgehaald bij [nooitmeersaai.wordpress.com](https://nooitmeersaai.wordpress.com/2017/10/30/werkvorm-spurtspel/):
<https://nooitmeersaai.wordpress.com/2017/10/30/werkvorm-spurtspel/>

Spelling: oefenen van woordpakket⁸

Je verdeelt de klas in 2 groepen. De lln werken in 1-1 relatie. In groep 1 hebben alle kinderen de woorden of de zinnen van het dictee op papier. In groep 2 hebben alle kinderen een leeg blad, een blauwe en een groene balpen. De 2 groepen staan op minstens 5 meter van elkaar.

Bij het fluitsignaal loopt de leerling van groep 1 naar zijn partner van groep 2. De leerling van groep 1 dicteert het woord en leerling 2 schrijft dit woord op.

Leerling 1 loopt terug naar zijn plaats om het 2e woord te gaan lezen.

Als alle woorden zijn opgeschreven worden de rollen omgedraaid.

De minste knikkers⁹

De klas wordt verdeeld in groepjes van 3 of 4 kinderen. Vooraan in de klas staan er genummerde potjes met elk 10 knikkers in. Elke groep krijgt één potje. Elke groep krijgt dezelfde oefeningen. Elke oefening staat op een apart strookje. Er zijn moeilijke en gemakkelijke oefeningen. (zonnetjes, maantjes, sterretjes) (Er hoeft niet noodzakelijk met strookjes gewerkt te worden. Je kan ook noteren welke oefening in het werkboek ze moeten maken.)

Op het signaal van de lkr. begint elke groep aan het oplossen van de oefeningen. Elke groep bepaalt zijn eigen strategie. (wie neemt de zonnetjes? Wie de sterretjes? Wie de maantjes?) Elk groepslid neemt één strookje.

Wanneer de groep zijn oefening heeft opgelost, laten ze deze verbeteren door de lkr. Is de oefening juist opgelost, dan mag de groep een knikker uit zijn potje nemen en in een ander potje steken. Daarna mag de groep aan een nieuwe oefening beginnen.

Na een vooraf bepaalde tijd wordt er gekeken wie de minste knikkers in zijn potje heeft. Deze groep is de winnaar.

⁸http://dboc.be/pbsdbdocs/werkinstrumenten/werkinstrumentenbao/Taalvaardigheid_op_een_leuke_manier_Dicteerun.pdf

⁹ Nooit meer saai les. Het minste knikkers (2017) Opgehaald bij [nooitmeersaai.wordpress.com](https://nooitmeersaai.wordpress.com/2017/02/03/het-minste-knikkers/): <https://nooitmeersaai.wordpress.com/2017/02/03/het-minste-knikkers/>

Groepsbingo¹⁰

De klas wordt verdeeld in groepjes van 3 of 4 kinderen. Elke groep krijgt 5 of 6 kaartjes waarop cijfers staan. Deze cijfers zijn de oplossingen van de oefeningen die gemaakt zullen worden tijdens de les. Zorg dat er geen twee dezelfde oplossingen zijn.

De leerkracht noteert de eerste oefening op het bord. Elk groepje kijkt of de oplossing van de oefening op één van hun kaartjes staat. Wie de oplossing heeft, geeft het kaartje aan de leerkracht. De snelste leerling mag zijn kaartje afgeven. De leerkracht geeft uitleg bij de oplossingswijze van de oefening.

De groep die als eerste al zijn kaartjes kwijt is, is de winnende groep.

Deze spelvorm kan je toepassen in het begin van een herhalingsles (Wat weten de kinderen nog over de leerstof) of op het einde van een nieuwe les (Hebben de kinderen alles begrepen?).

Opgepast! Laat sommige oplossingen meerdere keren aan bod komen, anders gaan de kinderen die al eens gelopen hebben niet meer aandachtig zijn.

Vier op een rij.¹¹

Dit is een verwerkingsles

- rekenen: De kinderen krijgen een rooster waarop 16 verschillende cijfers staan. Deze cijfers zijn de oplossingen van de oefeningen die de leerkracht opsomt. De kinderen knippen de kaartjes uit en leggen ze willekeurig op het lege rooster. De leerkracht zegt de eerste oefening. De leerlingen leggen op de oplossing op hun rooster een blokje (of zetten een kruisje). De leerkracht leest de volgende oefeningen voor. De kinderen leggen telkens een blokje (kruisje) op de juiste oplossing. Wie als eerste vier blokjes op een rij heeft (horizontaal, verticaal of diagonaal) is de winnaar.

Voor taal en frans kan hetzelfde principe worden toegepast.

Vier op een rij

3 x 1	2 x 6	5 x 2	9 x 6	8 x 3	1 x 8	2 x 5
0 x 4	3 x 9	10 x 7	4 x 4	9 x 8	10 x 2	8 x 7
7 x 8	4 x 3	4 x 10	3 x 6	9 x 1	6 x 5	7 x 4
2 x 7	5 x 10	10 x 5	9 x 4	9 x 9	6 x 7	7 x 3
1 x 2	6 x 10	6 x 1	40	7 x 5	7 x 6	10 x 9
6 x 9	1 x 3	100	8	28	24	7

---

¹⁰ Nooit meer saai les. Groepsbingo (2016) Opgehaald bij [nootmeersaai.wordpress.com](https://nootmeersaai.wordpress.com/2016/10/31/rekenspel-groepsbingo/):
<https://nootmeersaai.wordpress.com/2016/10/31/rekenspel-groepsbingo/>

¹¹ Nooit meer saai les. Vier op een rij. (2016) Opgehaald bij [nootmeersaai.wordpress.com](https://nootmeersaai.wordpress.com/2017/10/19/woordenschat-vier-op-een-rij/):
<https://nootmeersaai.wordpress.com/2017/10/19/woordenschat-vier-op-een-rij/>

Spellingsregels herhalen

De leerlingen worden in groepen geplaatst. 1 leerling per groep mag op zoek gaan naar een woord dat verstopt is op de speelplaats. Ze bekijken het woord heel goed en lopen dan terug naar hun groepje. Daar schrijven ze hun gelezen woord dan op in de juiste tabel bij de juiste spellingsregel.

Voorbeeld: Potten → Korte klinker = dubbele medeklinker.

Differentiatie: de kinderen met dyslexie zullen in een groepje apart zitten en zullen andere kaartjes hebben die ze wel mogen meenemen naar hun groepje. Hierdoor valt voor hun de moeilijkheid weg dat ze de schrijfwijze van het woord moeten onthouden voor ze het in de juiste tabel kunnen zetten.

MUZISCHE VORMING

Maskers maken van bladeren

Benodigheden:

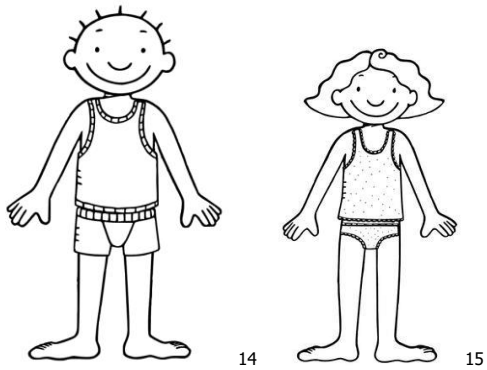
- Een kartonnen masker
- Dubbelzijdige plakband of stevige lijm
- Een rechte stok van 30 cm lang
- Herfstbladeren

Maak een masker

- Teken een masker op karton en knip het uit.
- Plak de dubbelzijdige plakband op het masker en knip de oogaten eruit.
- Kleef de bladeren erop (voor een mooiere afwerking kan je er eventueel nog een laagje behangerslijm bovenop doen.)
- Maak de stok vast aan het masker

Mode met bladeren ¹³

Print bovenstaande figuren af op stevig karton. Knip de figuren uit. Zoek herfstbladeren, laat de leerlingen de paspoppen aankleden met de bladeren.

Laat de leerlingen kledingstukken ontwerpen voor de verschillende seizoenen: voor de zomer een grasrokje, felgekleurde bladeren voor de zomer,....

¹⁴ <https://www.pinterest.com/pin/420382946453736465/>

¹⁵ <https://www.pinterest.com/pin/346566133800481881/>

Place based learning

WAT IS PLACE BASED LERANING?

Place based learning is een benadering van leren die gebruik maakt van een locatie om authentiek en zinvol leren mogelijk te maken voor leerlingen.

Door de leerlingen te laten leren en ontdekken op locatie gaan ze veel meer onthouden van de leerinhouden.

1^E GRAAD

Zintuigenparcours

De leerlingen leren in het bos hun verschillende zintuigen te gebruiken adhv opdrachten.

zien:

- **Opdracht 1:** Geef elke leerling een kleurenpalet, zoals die van een schilder. Ze moeten iets rood, groen, bruin, oranje, blauw, wit en paars verzamelen. (Je kan dit ook in eierdoosjes verzamelen.)
- **Opdracht 2 :** Kan jij je even goed camoufleren als de dieren uit het bos? Kies enkele leerlingen uit de klas die je helemaal wil camoufleren.
- **Opdracht 3:** Welke kleur heeft de natuur? Een vraag waar iedereen standaard 'groen' op antwoordt, maar hoeveel verschillende groentinten bestaan er niet?! Elke leerling gaat op zoek naar minstens 5 verschillende soorten groen. Lukt het om ze van licht naar donker te leggen?

Ruiken

Opdracht 1: Laat de leerlingen in een cirkel op de grond zitten en blinddoek hen. Ga vervolgens rond met verschillende geurende bosproducten. Kunnen ze raden wat het is?

Voorbeelden van geurige bosproducten:

- Dennennaalden
  - Vlierbloesem
  - honing
  - bosbessenconfituur
  - paddenstoelen
- **Opdracht 2:** Sommige dingen uit de natuur ruiken ongelooflijk lekker. De klas wordt in groepjes verdeeld. Per groepje krijgen de leerlingen een flesje/beker met water waarmee ze een 'parfum' mogen maken. (dit kan door munt, salie, rozenblaadjes, vlierbloesems enz. te pletten in warm water). Welke parfums ruiken lekker en welke niet?

Voelen

- **Opdracht 1** : Per groepje krijgen de leerlingen een eierdoos. Verzamel in elk vakje een voorwerp met een ander gevoel: iets ruw, iets glad, iets glibberig, iets zacht, iets stekelig, iets koud, iets warm,...

Gehoor

- **Opdracht 1** : Laat elke leerling tekenen wat ze allemaal horen in het bos. Wat er dichtbij en duidelijk wordt gehoord, teken je in het midden. Wat verderaf klinkt, teken of je aan de buitenkant.

Proeven

- **Opdracht 1:** De leerkracht voorziet allerlei lekkers 'uit het bos' waarvan de leerlingen mogen proeven. Als extraatje kunnen de leerlingen worden geblinddoekt en mogen ze raden waarvan het gemaakt is. Bijv: vlierbloesemlimonade, bosbessenconfituur, lindethee, braambessen, kastanje confituur, hazelnotenchocho enz...

2^e GRAAD

WISKUNDE

Gelijkvormigheid en congruentie

De leerstof over gelijkvormigheid moet gekend zijn. Laat de leerlingen op zoek gaan naar materialen in het bos die gelijkvormig of congruent zijn.

Opdracht: De leerkracht heeft 1 stok als voorbeeld. Laat de leerlingen op zoek gaan naar takjes die gelijkvormig zijn aan de stok van de leerkracht.

Onderzoek naar een biotoop

Baken met je leerlingen een terrein af waar veel diertjes zitten. (Bij voorkeur een stuk bos of een park.)

De leerlingen moeten in het afgebakende terrein op zoek gaan verschillende soorten planten, dieren,... Neem een grote rol behangerspapier om alles op te schrijven wat ze vinden.

- De bladeren kunnen met dubbelzijdige plakband op het blad gekleefd worden.
- De insecten kunnen nagetekend worden op het blad.

Geef de leerlingen in groep ook een determinatietabel. Laat ze opzoeken welk dier of plant ze gevonden hebben en laat hun dit opschrijven.

Zo kan je een mooi overzicht creëren van wat er allemaal te vinden is in het bos.

OPDRACHTEN IN EEN PROVINCIAAL DOMEIN

Verdeel de leerlingen in groepen (+ begeleider per groep). Iedere groep krijgt één opdracht (en de nodige materialen) die in groep opgelost moet worden.

Als de leerlingen klaar zijn met een opdracht komen de leerlingen naar het spelbord op het afgesproken centrale punt en tonen het resultaat van de opdracht. Indien de opdracht goed is opgelost, krijgen de leerlingen een nieuwe opdracht.

(Er kan maar 1 groep aan een bepaalde opdracht bezig zijn.)

Opdrachtenfiche domein van Huizingen

Opdracht 1: Les animaux

Materiaal: enveloppe met dierennamen en puzzelstukken

In de enveloppe vinden jullie namen van dieren. Plaats de juiste naam bij het juiste dier in het park.

Bij ieder dier bevindt zich een enveloppe. Is de naam juist, dan mag je een puzzelstuk uit de enveloppe nemen.

Opdracht 2: Kriebelbeestjes

Materiaal: Determinatietabel en vergrootglas

Ga op zoek naar bodemdiertjes. Gebruik de determinatietabel om te weten te komen welk diertje jullie gevonden hebben.

Diertje 1

Welke diertje vonden jullie?

.....

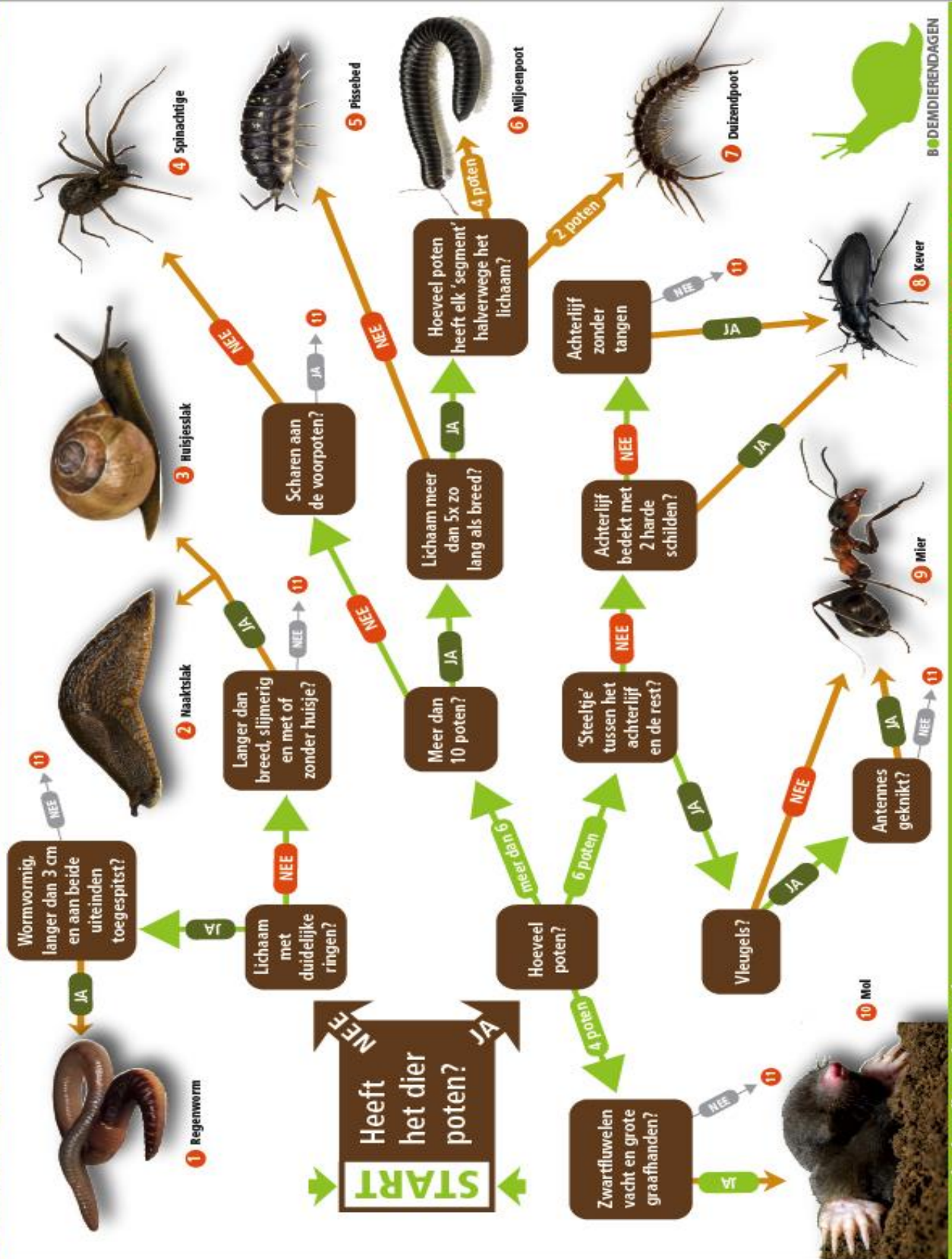
.....

Waar vonden jullie het?

.....

...

Op Bodemdieren Safari in eigen tuin

BODEMDIERENDAGEN

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 er is meer → Z.O.Z

www.bodemdierendagen.nl

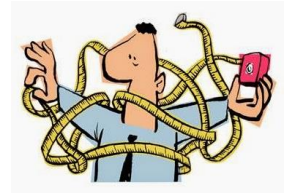
¹⁶<http://www.soortenbank.nl/determinatie.php>

Opdracht 3 : Lengtematen

Materiaal: Meetlat, tablets en meetwiel

a. Zoek de volgende voorwerpen en neem er een foto van:

- 1 voorwerp van 1 cm
- 1 voorwerp van 1 dm
- 1 voorwerp van 1 m

Controleer nadien met de meetlat.

Ik onthoud:

1 dm = 10 cm   1m = 10 dm   1m = 100 cm

b. De kilometer ! Nieuw !

In 1 kilogram zit 1000 gram. Hoeveel meter zit er dan in 1 kilometer?

.....

Stap met jullie groepje 1 km. Schat steeds wanneer jullie 100 meter hebben afgelegd.

1 leerling heeft het meetwiel en geeft aan of jullie schatting juist is.

Opdracht 4 : Mensen in het bos

Materiaal: tablet

Fotografeer 5 dingen die de mens veranderde in het bos en 5 natuurlijke dingen.

Opdracht 5 : Spelen met woorden

Schrijf 4 woorden op die iets met het domein van Huizingen te maken hebben .

.....

.....

Neem een foto van een mooie plek. Verzin er een gedichtje over.

.....

.....

.....

Opdracht 6 : Een blinddoekwandeling

Er is een touw gespannen. De geblinddoekte leerling volgt het touwtje. Alle leerlingen leggen de proef 1 voor 1 af.

Tip: de leerlingen mogen de andere leerlingen van op afstand instructies geven.

Extra

In elke zin zit een boom verscholen. Omcirkel de naam in de zin: es - kastanje – plataan – berk – beuk – linde – spar – wilg. Schrijf daarna het woord achter de zin.

Voorbeeld: **De** negen kinderen stoeiden in de herfstbladeren.   den

'Kijk goed in de kast, An, je vindt er vast nog wel een.' .....

Viel de bal in de rozenstruik? .....

Het leger is paraat! .....

Mijn rapport was niet te best. ....

'Hou jij van rabarber, Koen?' .....

Ik wil geen lawaai meer horen. ....

Een mug sla ik plat! Aan de vlekken op de muur merk je dat. ....

'Ik ben het beu, Karel,' riep de meester woedend. ....

3^e GRAAD

WERELDORIËNTATIE

Onderzoek: toegankelijkheid in een stad voor mensen met een beperking

De leerlingen lopen rond in de stad. Laat ze op zoek gaan naar openbare plaatsen (winkels, eetzaken,...) en laat ze de toegankelijkheid voor mindervalide personen bekijken.

Iedere groep krijgt een fototoestel mee. Laat de kinderen foto's nemen van plaatsen die wel toegankelijk zijn voor mindervaliden en welke niet.

Je kan de leerlingen dit ook laten weergeven in een grafiek. (Welke soort winkels houden het meeste rekening voor rolstoelgebruikers? Hoeveel winkels passen zich aan,...)

Je kan een gesprek hebben met de leerlingen hoe het is om te leven met een beperking en hoe zij er zich zouden bij voelen.

Indien mogelijk kunnen de leerlingen één van de eigenaars van een winkel aanspreken om meer rekening te houden met mindervaliden. Laat de leerlingen zelf nadenken over hoe ze de winkel zouden kunnen verbeteren. Bijvoorbeeld door een drempelbrug te bouwen. (Er kan zelfs een techniekles aan gekoppeld worden.)

Milieuwandeling

Organiseer een wandeling waarbij volgende milieuelementen aan bod komen: Lucht - Water - Bodem - Mest - Energie

Sta stil bij enkele opvallende (zowel positieve als negatieve) voorbeelden van het milieu. Laat de leerlingen zelf eerst bedenken waarom je stopt. Welke milieuelementen zien ze. Is het een positief of een negatief? Hierbij kan je ze laten 'stemmen' met de rode en groene kaartjes. Als de leerlingen onderweg iets tegen komen, kunnen ze ook steeds de kaartjes gebruiken om dit aan te tonen.

Bij elk element staan enkele richtvragen. Dit stimuleert de leerlingen om zelf na te denken.

Lucht

Transport is een van de grote luchtvervuilers. Kom je op je wandeling heel wat auto's of vrachtwagens tegen? Zij stoten fijn stof uit. De industrie (fabrieken) is een tweede grote vervuiler. Ook al zijn ze verplicht filters op hun schouwen te plaatsen, vaak ontsnappen er nog allerlei giftige en schadelijke stoffen. Sommige van die stoffen kan je zelfs ruiken.

Richtvragen aan de leerlingen:

- **Kennen de leerlingen nog andere plaatsen waar luchtvervuiling duidelijk is?**
- **Wat zouden we hieraan kunnen doen?**
- **Hoe zouden we op een meer milieuvriendelijkere manier naar school kunnen komen?(carpoolen, fietsen, elektrische wagen,...?)**

Water

Water is heel belangrijk voor ons, mensen, maar zeker ook voor dieren en planten. Brainstorm met de leerlingen welke verschillende waterproblemen er zijn.

- **Waterschaarste:** door lange droogteperiodes krijgen planten en dieren het vaak moeilijk. We spreken dan niet alleen over verre warme landen. Ook hier kunnen oogsten mislukken als het op het verkeerde moment te weinig regent.

wateroverlast: Door de opwarming van de aarde blijft het niet alleen periodes langer droog, er zijn ook steeds meer heviger en langere regenbuien.

Watervervuiling: Proper water is levensbelangrijk, waarom is dat zo?

Hoe zuiver is het water bij jullie in de buurt?

- Er kan eventueel een waterzuiveringsmachine in elkaar worden gestoken door de leerlingen om te gaan kijken hoe vuil het water in de plaatselijke beek is.

Brainstorm met de leerlingen hoe ze er kunnen op letten om het water niet te vervuilen.

Bodem

De bodem of de aarde lijkt misschien iets heel gewoon en vanzelfsprekend, maar ook hier zijn heel wat milieufactoren mee verbonden. Aangezien (bijna) alle planten met hun wortels in de grond staan, is de samenstelling hiervan heel belangrijk. Er moet de juiste hoeveelheid voedsel en vocht inzitten. Bovendien mag hij zeker niet vervuild zijn. Anders kunnen planten deze vervuiling opnemen. Zelf planteneters en later vleeseters kunnen deze vervuiling mee dragen!

Brainstorm met de leerlingen hoe ze de bodem netjes kunnen houden.

Mest

Te veel mest (en dus voedingsstoffen) in de bodem is niet goed voor planten.

In de landbouw is het echter nodig om af en toe te bemesten. De gewassen halen zo veel voedsel uit de grond, zodat er volgende jaar niet voldoende meer in zit om de gewassen opnieuw te laten groeien. Er moet wel opgelet worden dat er niet te véél bemest wordt. Als de boer méér bemest dan dat de gewassen kunnen opnemen, spoelen de voedingsstoffen weg, en kunnen ze zo omliggende waterlopen of bodems vervuilen.

Energie

Energie, warmte of elektriciteit, de mens kan al lang niet meer zonder. Maar we moeten wel opletten van waar we deze energie halen! Verbranden we hiervoor fossiele brandstoffen zoals steenkool of aardolie? Dan stoten we enorme hoeveelheden CO₂ de lucht in. Bovendien slinken de voorraden enorm snel. Als we warmte en elektriciteit blijven halen uit fossiele brandstoffen, en niet inzetten op hernieuwbare energie zoals zonne-energie, windenergie of waterkrachtcentrales, zullen binnen de kortste keren de bronnen uitgeput zijn.

Richtvragen voor de leerlingen:

- **Hoe zouden we de school en onze omgeving energiezuiniger kunnen maken?**
- **Hoe ziet de toekomst er volgens de leerlingen uit?**

Een bomenboek maken

De leerlingen kiezen per groep 1 boom uit en onderzoeken deze van wortel tot kruin. Door iedere groep een andere boom te laten analyseren, kan er op het einde een bomenboek samengesteld worden.

Materiaal: Papier met vragen om het bomenboek samen te stellen, spiegeltje, wasco's, lintmeter, stokjes

Opdracht 1: **Benoemen van de boom**

→ Laat de leerlingen hiervoor een bomendeterminatie tabel gebruiken.

Opdracht 2: **Heeft de boom vruchten?**

Opdracht 3: **Hoe ziet het blad van de boom er uit?**

Opdracht 4: **Wat zijn de uiterlijke kenmerken van de boom?**

→ Geef de leerlingen een spiegeltje en laat ze de kruin van de boom bekijken.

Opdracht 5: **Maak een schorstekening met wasco's.**

Opdracht 6: **Bereken de breedte van een boom**

→ Uitleg: Neem een lintmeter. 1 iemand blijft aan één kant van de boom aan het begin staan en houdt de meter goed vast. De tweede loopt rond de boom en zorgt dat de lintmeter overal mooi aansluit.

Opdracht 7: **Dikte van een boom (diameter)**

De dikte van een boom wordt uitgedrukt in zijn diameter. We kunnen de diameter niet meten, zolang de boom niet omgezaagd is. Daarom gaan we hem berekenen. Daarvoor heb je eerst de omtrek van de boom nodig. (zie hierboven) De doorsnede van een boom is namelijk ongeveer een cirkel. Door de formules van de omtrek van een cirkel om te vormen bereken je de straal. Eens je de straal weet, kan je ook de diameter berekenen.

$$O_{\text{cirkel}} = 2 * r * \pi$$
$$\Leftrightarrow r = O_{\text{cirkel}} / (2 * \pi)$$

We weten dat de diameter gelijk is aan 2 keer de straal, dus:

$$d = 2 * r$$

Opdracht 7: Bereken de hoogte van de boom

- Uitleg: Ga op een afstand van de boom staan en schat de hoogte. Zoek 2 twijgjes van precies dezelfde lengte, ongeveer 25 cm lang. Je houdt het uiteinde van het ene twijgje min of meer horizontaal dicht bij je oog en het andere twijgje staat loodrecht op het andere uiteinde, als een rechte hoek. (Je kan in de klas ook al een rechthoekige driehoek uit karton maken). Dan stap je achteruit tot de top van het rechtopstaande twijgje samenvalt met de top van de boom.

Als je het punt bereikt hebt waar het bovenste punt van je meter samenvalt met de top van de boom, is de hoogte van de boom (C) gelijk aan de afstand tussen jou en de boom (A), plus je eigen lengte (B).

Dus:

$$\begin{aligned} &\text{Afstand tot de boom (A) + je eigen lengte (B)} \\ &= \text{hoogte van de boom (C)} \end{aligned}$$

Rechtvaardigheid in de wereld: Armoede bij de boeren in andere landen

Het spel

Doel:

Zoveel mogelijk balletjes op de velden oogsten en via het hindernissenparcours naar de markt te brengen. De kleine boeren krijgen elk een soeplepel om de balletjes mee te vervoeren. Ze kunnen dus maar één balletje tegelijk meebrengen van hun veld. De grote landbouwers krijgen elk een plastic kommetje en mogen dat volledig vullen met balletjes. Balletjes die op de grond vallen mogen niet meer worden opgeraapt en tellen niet meer mee.

Voor elk balletje dat op de markt geraakt, krijgt de groep twee letterkoekjes van de marktmeester. De letterkoekjes worden in geldbakjes door de marktmeester verzameld. De ballen worden in emmers naast de geldbakjes verzameld. Het spel eindigt als de emmers vol zijn of als de marktleider stopt met balletjes aan te kopen.

Context situeren:

Leg uit dat we ons in Senegal bevinden. Vraag of ze dat land kennen en iemand het op de wereldkaart kan aanduiden of kan uitleggen waar het ligt. En wat is de hoofdstad? (Dakar)

De kleine boeren zijn allemaal Senegalese boeren. Zij moeten tijdens het spel naar hun velden trekken om de oogst binnen te halen: uien, aardappelen, pindanoten, graan, ... Ze brengen die oogst naar de markt en verkopen die aan de marktmeester.

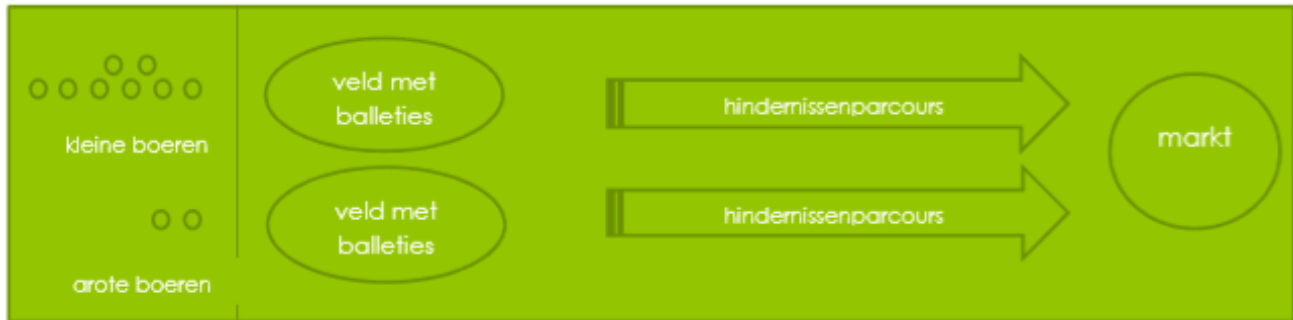
De anderen zijn grote boeren uit het buitenland. Ook zij moeten zoveel mogelijk oogst van hun veld naar de markt in Senegal brengen. Het gaat erom om met je groep zoveel mogelijk te verdienen.

Materiaal :

- Veel balletjes (balletjes- eventueel te vervangen door aardappelen, uien, keitjes, kiezelstenen, zand, knikkers, ...)
- 10 soeplepels
- 10 plastic kommetjes (aardbeienbakjes, roomijsdozen, ...).
- 1 zak letterkoekjes
- 2 emmers om ballen te verzamelen (afhankelijk van de grootte van je balletjes)
- 2 geldbakjes om letterkoekjes te verzamelen
- materiaal om een hindernissenparcours te bouwen (touwen, balken, hekken, een muurtje)

Leg al het materiaal klaar en bouw (eventueel) een hindernissenparcours.

Terreinopstelling:

Begin van het spel:

Verdeel de spelers in 2 groepen. Dit kan door alle spelers willekeurig een petje te laten opzetten (of een sjaaltje of armband omdoen). Zorg dat er vier maal zoveel rode als groene petjes, sjaaltjes, .. voor je op tafel liggen. Rood = kleine boer. Groen = grote landbouwer. Ze hebben dus vier maal meer kans om kleine boer, dan om grote landbouwer te zijn.

Na het startschot mogen spelers (allemaal tegelijk) naar hun veld lopen en balletjes beginnen transporteren via het hindernissenparcours en met het beschikbare gereedschap. Wie zijn balletjes verkocht heeft, mag opnieuw naar zijn veld hollen om een nieuwe oogst op te halen.

Bespreking van het spel :

Bekijk met de spelers het hoopje letterkoekjes dat elke ploeg verdiend heeft. Ga in op volgende vragen:

- Wie vond dit een eerlijk spel? De kleine boeren waren met veel meer, maar hadden zij het spel ooit kunnen winnen?
- Welke elementen zorgen ervoor dat je het spel niet kon winnen?
- Bestaat die oneerlijkheid in de echte wereld ook? Ja, industriële boeren hebben tractoren, machines, kunstmest, beter zaad, geld om te investeren...
- De kleine boer moet alles met de hand doen. Hoe hard hij ook werkt, hij verdienen nauwelijks iets.
- Wat zouden we kunnen doen om wel tot een eerlijker verdeling te komen?

Geef wat uitleg mee over de situatie van kleine boeren. 850 miljoen mensen in de wereld lijden honger. Het grootste deel daarvan (600 miljoen) zijn boeren. Juist diegene die voedsel produceren komen eten tekort. Ze krijgen geen eerlijke prijs voor hun producten. De prijs zakt zo laag dat ze er niets meer aan verdienen (dumping, overproductie door grote boeren).

MUZISCHE VORMING

Een kaart maken

Materiaal: A3 papier, lijm

Maak samen met de leerlingen een wandeling. De weg van de wandeling moeten de leerlingen goed onthouden (het is belangrijk dat ze goed op alle details letten.) Eenmaal aangekomen aan het eindpunt krijgen de leerlingen per 3 een A3 blad. Op dat blad moeten ze de weg van de wandeling reconstrueren (met de details.) Nadien mogen ze hun tekening "kleur geven".

- Door zand/aarde op te kleven.
- Door met gras groen te maken.
- ...

Straat storybord¹⁷

Laat de leerlingen op zoek gaan naar verschillende materialen in het prak, bos,... Laat ze met deze materialen een storybord maken. Laat de leerlingen adhv materialen een verhaal vertellen.

Variatie: Geef de leerlingen een titel van een liedje, gedicht,... de leerlingen maken hier een storybord van. Kunnen de andere leerlingen raden wat ze probeerden uit te beelden?

¹⁷ Schofield J., en Danks F., De wilde stad. (2013) Christofloor

Kunstwerken maken in het park

Laat de leerlingen op zoek gaan naar zoveel mogelijk natuurlijke voorwerpen (bladeren, takken, dennenappels, bloemen,...)

Laat de leerlingen met deze voorwerpen kunstwerken maken.

Variaties: Maak met behulp van schaduwen kunstwerken.

Bronnen

- Danks, F., & Schofield, J. (2013). *Outdoor - avontuurlijke buitenspelen*. Zeist: Uitgeverij Christofoor. P58-109
- Danks, F., & Schofield, J. (2013). *De wilde stad*. Zeist: Uitgeverij Christofoor. P24-43-44-45-60-85-110
- de boom in. (n.d.). *educatief materiaal voor de tweede graad – levende natuur. Bomenboek maken*. Opgehaald van [deboomin.eu](http://www.deboomin.eu/docs/graad2/Bomenboek-maken): <http://www.deboomin.eu/docs/graad2/Bomenboek-maken>
- de boom in. (n.d.). *educatief materiaal voor de tweede graad – levende natuur. Het touwtjes spel: ecosystemen*. Opgehaald van [deboomin.eu](http://www.deboomin.eu/docs/graad2/Het-touwtjesspel-ecosystemen): <http://www.deboomin.eu/docs/graad2/Het-touwtjesspel-ecosystemen>
- de boom in. (n.d.). *educatief materiaal voor de derde graad – beleving. De 5 zintuigen van het bos*. Opgehaald van [deboomin.eu](http://www.deboomin.eu/docs/graad3): <http://www.deboomin.eu/docs/graad3>.
- de boom in. (n.d.). *educatief materiaal voor de derde graad – levende natuur. Bosstrategospel*. Opgehaald van [deboomin.eu](http://www.deboomin.eu/docs/graad3/Bosstrategospel): <http://www.deboomin.eu/docs/graad3/Bosstrategospel>
- de boom in. (n.d.). *educatief materiaal voor de derde graad – mens en milieu. Het bosstellingenspel*. Opgehaald van [deboomin.eu](http://www.deboomin.eu/docs/graad3/Het-bosstellingenspel): <http://www.deboomin.eu/docs/graad3/Het-bosstellingenspel>
- de boom in. (n.d.). *educatief materiaal voor de derde graad – mens en milieu. Het kleine boerenspel*. Opgehaald van [deboomin.eu](http://www.deboomin.eu/docs/graad3/Het-kleine-boerenspel): <http://www.deboomin.eu/docs/graad3/Het-kleine-boerenspel>
- de boom in. (n.d.). *educatief materiaal voor de derde graad – mens en milieu. Milieuwandeling door het dorp*. Opgehaald van [deboomin.eu](http://www.deboomin.eu/docs/graad3/milieuwandeling-door-het-dorp): <http://www.deboomin.eu/docs/graad3/milieuwandeling-door-het-dorp>
- IVN Natuur educatie, Buitenlesdagbundel 2017. Opgehaald bij: <https://www.ivn.nl/file/40856/download?token=Lzkut-1U>
- McLennan, D. P. (2015, 01). *Playful learning in the early years*. Opgehaald van [mrsmclennan.blogspot.be](http://mrsmclennan.blogspot.be/2015/01/in-and-out.html): <http://mrsmclennan.blogspot.be/2015/01/in-and-out.html>
- Meester Niels. *Bewegend leren woordenschatbingo*. (2016) Opgehaald bij [youtube.com](https://www.youtube.com/watch?v=7LJ8c2Sih2U): <https://www.youtube.com/watch?v=7LJ8c2Sih2U>
- Nooit meer saai les. Spurtspel (2017) Opgehaald bij [nootmeersaai.wordpress.com](https://nootmeersaai.wordpress.com/2017/10/30/werkvorm-spurtspel/): <https://nootmeersaai.wordpress.com/2017/10/30/werkvorm-spurtspel/>
- Nooit meer saai les. Het alfabet (2017) Opgehaald bij [nootmeersaai.wordpress.com](https://nootmeersaai.wordpress.com/2017/02/03/woordspel-frans-het-alfabet/): <https://nootmeersaai.wordpress.com/2017/02/03/woordspel-frans-het-alfabet/>
- Nooit meer saai les. Het minste knikkers (2017) Opgehaald bij [nootmeersaai.wordpress.com](https://nootmeersaai.wordpress.com/2017/02/03/het-minste-knikkers/): <https://nootmeersaai.wordpress.com/2017/02/03/het-minste-knikkers/>

Nooit meer saai les. Groepsbingo (2016) Opgehaald bij nooitmeersaai.wordpress.com:
<https://nooitmeersaai.wordpress.com/2016/10/31/rekenspiel-groepsbingo/>
Nooit meer saai les. Vier op een rij. (2016) Opgehaald bij nooitmeersaai.wordpress.com:
<https://nooitmeersaai.wordpress.com/2017/10/19/woordenschat-vier-op-een-rij/>

Nooit meer saai les. De joker. (2016) Opgehaald bij nooitmeersaai.wordpress.com:
<https://nooitmeersaai.wordpress.com/2016/04/30/joker/>

Sight Words Pathways. Opgehaald bij sightwords.com <http://www.sightwords.com/sight-words/games/pathways/>

Sahadevan, L., Opgehaald bij mymommyreads.com :
<http://www.mymommyreads.com/2014/01/outdoor-math.html>

Sheakoski, M., Coffee cups and crayons. *Apple Bowling Math Counting Game*. (2017).